

Βιογραφικό Σημείωμα - Curriculum Vitae
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Θεολόγου Καθηγητή
ΔΕΑ Εκκλησιαστικής Ιστορίας Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ
Δρ. Θεολογίας ΑΠΘ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Όνοματεπώνυμο: Αθανάσιος Ι. Καλαμάτας

Διεύθυνση: Ρόδου 1. 81100 Μυτιλήνη

Τηλέφωνο: 22510 – 45367. **Κινητό:** 6946009860

E-Mail: gzee11@otenet.gr / akalamatas@sch.gr

ΣΠΟΥΔΕΣ – ΔΡΑΣΗ:

Γεννήθηκα το 1965. Το 1983 τελείωσα το Εκκλησιαστικό Λύκειο Λαμίας και μετά από συμμετοχή στις Πανελλήνιες Εξετάσεις εισήχθην στο Τμήμα Κοινωνικής και Ποιμαντικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, απ' όπου αποφοίτησα το 1988 με βαθμό «ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ».

Μετά την αποφοίτησή μου από τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έκανα Μεταπτυχιακές Σπουδές στον Ιστορικό Τομέα της ίδιας Σχολής. Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο τμήμα αυτό, παρακολούθησα με επιτυχία ειδικά μαθήματα Ιστορίας, με θέματα:

- «Ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος και το έργο του».
- «Περί της Νεότερης Ιστορίας της Μακεδονίας ζητήματα».
- «Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, περίοδος της φραγκικής και τουρκικής κατοχής (1453-1821)».
- «Η λόγια παράδοση. Νεοελληνική επιστολογραφία 1500-1800».
- «Σχέσεις των Εκκλησιών Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης από τον 16^ο έως τον 19^ο αιώνα».

Ως ερευνητής, επί σειρά ετών έχω πραγματοποιήσει επιτόπιες έρευνες σε δημόσιες, μοναστηριακές και ιδιωτικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Τον Οκτώβριο του 1994 ολοκλήρωσα τις μεταπτυχιακές μου σπουδές στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με ειδικότητα στις ιστορικές σπουδές και με βαθμό «ΑΡΙΣΤΑ», DEA Εκκλησιαστικής Ιστορίας.

Κατά τα έτη 1994-1996 παρακολούθησα τα μαθήματα του Ανοικτού Πανεπιστημίου του Δήμου Θεσσαλονίκης, με γνωστικά αντικείμενα και κύκλους σπουδών:

- Θεολογία.
- Ιστορία, Αρχαιολογία, Ιστορία Τέχνης.

Το 2011 ολοκλήρωσα και τις διδακτορικές μου σπουδές στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με βαθμό «ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ» και θέμα διδακτορικής διατριβής: «Ευγένιος Βούλγαρις (1716 - 1806). Σκιαγράφηση των πολιτισμικών αλλαγών και των ιδεολογικών ζυμώσεων στον 18^ο αιώνα».

Από το 2007 είμαι Αρχισυντάκτης του περιοδικού *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ* και μέλος της Εταιρείας Λεσβιακών Μελετών, όπου εποπτεύω την περιοδική έκδοσή της, το

περιοδικό Λεσβιακά.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ:

1. «Κατάλογος παλαιών εντύπων της βιβλιοθήκης της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης», *Κληρονομία*, 21(1989)147-167.

Καταγραφή των παλαιών βιβλίων της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η έρευνα εντάχθηκε στο πρόγραμμα αναπροσαρμογής και αναβάθμισης της βιβλιοθήκης, που επιχειρήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 1987-1989.

2. Αθανάσιος ο Πάριος (1721-1813). Βίος - Δράση - Συγγράμματα. Συμβολή στην Εκκλησιαστική Ιστορία του 18^{ου} αιώνα, [Μεταπτυχιακή Διατριβή], Θεσσαλονίκη 1994. σσ. 216.

Το έργο αυτό ασχολείται με το βίο, τη δράση και τα συγγράμματα του αγίου Αθανασίου Παρίου. Απαρτίζεται από τρία μέρη. Αρχικά επιχειρείται μια συνολική θεώρηση του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, σκιαγραφείται η δραστηριότητα των Ελλήνων διαφωτιστών λογίων (Μεθοδίου Ανθρακίτη, Βικεντίου Δαμοδού, Νικολάου Μαυροκορδάτου, Ευγενίου Βούλγαρεως, Ιωσήπου Μοισιόδακα, Αδαμαντίου Κοραή, Αθανασίου Ψαλίδα, Βενιαμίν Λεσβίου, Νεοφύτου Βάμβα κ.ά.), και παρουσιάζονται οι προσπάθειες των διαφωτιστών και αντιδιαφωτιστών λογίων να χειραφετήσουν την εκπαίδευση του 18^{ου} αι. Παράλληλα, ερευνώνται γεγονότα και πρόσωπα στη διαχρονία της περιόδου της Τουρκοκρατίας, υπό τη συγκριτική σκοπιά της Ιστοριογραφίας. Πέραν από τις οποιεσδήποτε μυθοποιήσεις και αντιθέσεις, που κατά καιρούς απασχόλησαν τη νεότερη ιστορική έρευνα, το βάρος της μελέτης εστιάζεται στη σθεναρή στάση του Αθανασίου Παρίου στη διάσωση και προβολή των πατερικών κριτηρίων της ορθόδοξης παράδοσης. Σταθμίζονται όλες εκείνες οι παράμετροι, βάση των οποίων η αντιδιαφωτιστική εργογραφική παραγωγή πολλών λογίων του 18^{ου} αιώνα, σφυρηλάτησε αυτό που κατά κοινή ομολογία υπήρξε ο αντίποδας του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, ο «Εκκλησιαστικός Διαφωτισμός», με κύριο εκφραστή την Κολλυβαδική Θεολογία. Προκειμένου να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος της έρευνας, παρουσιάζεται η διδακτική δράση του Παρίου στην Παλαμιαία Σχολή του Μεσολογγίου, την Αθωνιάδα του Αγίου Όρους, το Ελληνομουσείο της Θεσσαλονίκης και το Γυμνάσιο της Χίου. Τα αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά του διδακτικού του έργου, διαμόρφωσαν και το συγγραφικό του έργο, το οποίο η μελέτη παρακολουθεί διεξοδικά, με τις ανάλογες, όπου κρίνεται απαραίτητο, αξιολογικές παρατηρήσεις. Ακόμη στη μελέτη αυτή, ανιχνεύονται και οι λόγοι που οδήγησαν το Γένος, στην αμέσως μετά την Επανάσταση του 1821 περίοδο, πνευματική και ιδεολογική αλλοτρίωση.

3. «Ένας άγνωστος λόγος του Αθανασίου Παρίου για τον Γρηγόριο Παλαμά», Γρηγόριος ο Παλαμάς, 79(1996)1195-1218.

Επανεκδοση με σχόλια του λόγου του Αθανασίου Παρίου προς τιμήν του αγίου Γρηγορίου Παλαμά, που καταχωρήθηκε ανώνυμα στην έκδοση των Πανηγυρικών Λόγων του Μακαρίου Χρυσοκεφάλου, που εξέδωσε ο Επίσκοπος Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Λεόντιος στη Βιέννη το 1793.

4. Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας. (Σημειώσεις στο μάθημα της Θρησκευολογίας), Σχολή Ξεναγών Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 1998, σσ. 116.

Σ' αυτές τις διδακτικές σημειώσεις του μαθήματος της Θρησκευολογίας που διδάχτηκε κατά το διάστημα 1998-1999, στη Σχολή Ξεναγών Μυτιλήνης, σκιαγραφείται η θρησκευτική παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων. Αποτελείται από την εισαγωγή και έξι κεφάλαια. Στην εισαγωγή, καθορίζονται τα επιστημονικά δεδομένα της Θρησκευολογίας (ορισμός, κλάδοι, μεθοδολογική προσέγγιση των θρησκευτικών φαινομένων). Στα κεφάλαια που ακολουθούν, αναλύονται ζητήματα όπως: «θρησκεία και μύθος», «γραπτή παράδοση», «η ελληνική θρησκεία από τις πρωταρχές της έως την ύστερη χαλκοκρατία (7000-1600 π. Χ.)», «η ελληνική θρησκεία κατά την περίοδο της ύστερης χαλκοκρατίας (1600-1100 π. Χ.) και τη γεωμετρική εποχή (1100-700 π. Χ.)», «η περίοδος της αρχαϊκής θρησκείας (700-500 π. Χ.): η διονυσιακή θρησκεία, η ορφική διδασκαλία και τα Ελευσίνια Μυστήρια, οι Ολύμπιοι Θεοί», «η περίοδος των κλασσικών χρόνων (500-300 π. Χ.): η θρησκευτική ωριμότητα των Αρχαίων Ελλήνων», «η θρησκεία στα ελληνιστικά χρόνια (360 π.Χ.-30 μ. Χ.)». Οι σημειώσεις συμπληρώνονται με βιβλιογραφική επισήμειωση και φωτογραφικό παράρτημα, ικανό οδηγό για αμεσότερη επικοινωνία με το θρησκευτικό παρελθόν των Αρχαίων Ελλήνων. Η παρούσα μελέτη δεν διεκδικεί κάποια πρωτοτυπία. Στηρίχθηκε σε μία σειρά έργων, που η σπουδαιότητά τους πρόσφερε τη βαθύτερη κατανόηση, πάντοτε υπό το πρίσμα της ιστορικής θεώρησης των θρησκευτικών βιωμάτων των Αρχαίων Ελλήνων.

5. «Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως και ο Γεννάδιος Σχολάριος», Ο Ποιμήν, 63(1998)149-151.

Μικρή αναφορά των συνεπειών της Άλωσης της Κωνσταντινουπόλεως, υπό την προσέγγιση του έργου του Γενναδίου Β' Σχολαρίου.

6. «Για τον Κωστή Μοσκόφ και τη νεο-ορθοδοξία», Αντί, τχ. 665(17 Ιουλίου 1998)41.

Άρθρο, ελάχιστη προσφορά στο διανοούμενο Κωστή Μοσκόφ.

7. «Βιβλιογραφικά στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Με αφορμή δύο μελέτες για το σκιαθίτη διηγηματογράφο», Εκκλησιαστική Αλήθεια, (16 Σεπτεμβρίου 1998)4.

Σπουδή στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη με αφορμή τις μελέτες του Ανέστη Κεσσελόπουλου, *Η λειτουργική παράδοση στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1994 και του Ν. Δ. Τριανταφυλόπουλου, «Πελιδνός ο παράφρων τύραννος». *Αρχαιολογικά στον Παπαδιαμάντη*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1997.

8. «Ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης και η ορθόδοξη πνευματικότητα. Μικρό σχόλιο», *Παριανά*, τχ. 73(Απρίλιος - Ιούνιος 1999)133-136, [και *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, (16 Ιουνίου 1999)7].

Σχόλιο για την αναβίωση της πνευματικότητας της ησυχαστικής παράδοσης και των αρχαίων λειτουργικών τύπων της Εκκλησίας στον 18^ο αι. Στην αναβίωση αυτή, σημαντικός υπήρξε ο ρόλος των Κολλυβάδων Πατέρων και ιδιαίτερα του αγίου Νικοδήμου Αγιορείτη.

9. «Η ελληνορθόδοξη αγιογραφική και εικονογραφική μαρτυρία του Φώτη Κόντογλου», *Αιολικά Γράμματα*, τχ. 176(Μάρτιος – Απρίλιος 1999)136-138.

Ενστάσεις και αντιρρήσεις στη μελέτη του Σπύρου Μαρίνη, *Νεοβυζαντινισμός Πρωτοπορία ή kitsch*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996.

10. «Ο βίος του αγίου Αθανασίου Παρίου. Χρονολογικά», *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Άγιος Αθανάσιος ο Πάριος*, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Παροναξίας, Πάρος 2000, σσ. 47-72.

Παρουσιάζεται λεπτομερώς ο βίος του αγίου Αθανασίου Παρίου.

11. «Στα χνάρια του Παπαδιαμάντη και του Μωραϊτίδη», *Παριανά*, τχ. 77(Απρίλιος – Ιούνιος 2000)113-115, [και *Ο Ποιμήν*, 65(2000)124-130].

Άρθρο αφιερωμένο στη μεγάλη Παριανή πατερική μορφή του 20^{ου} αιώνα π. Φιλόθεο Ζερβάκο. Σκιαγραφείται η πνευματική σύνδεσή του με τους Σκιαθίτες λογοτέχνες Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη και Αλέξανδρο Μωραϊτίδη.

12. «Βενιαμίν ο Λέσβιος και Αθανάσιος ο Πάριος. Το χρονικό μιας ιδεολογικής διαμάχης. Πρόταση ερμηνείας της», *Παιδαγωγικό Βήμα Αιγαίου*, τχ. 36(Απρίλιος – Ιούνιος 2000)7-10, [αφιέρωμα: *Η παιδεία στη Λέσβο και τη Χίο κατά την Τουρκοκρατία*], και *Έκφραση*, 11(2000)40-43, [περιοδική έκδοση του Συνδέσμου Φιλολόγων Νομού Φθιώτιδας].

Πρόδρομη ανακοίνωση μεγαλύτερης μελέτης που ετοιμάζετε για τους δύο αυτούς λογίους.

13. «Νεόφυτος Βάμβας. Διδάσκαλος του Γυμνασίου Χίου», *Παιδαγωγικό Βήμα*

Αιγαίου, τχ. 36(Απρίλιος – Ιούνιος 2000)73-86, [αφιέρωμα: Η παιδεία στη Λέσβο και τη Χίο κατά την Τουρκοκρατία].

Σκιαγράφηση του διδακτικού έργου του Νεοφύτου Βάμβα στην περιώνυμη Σχολή της Χίου, κατά την προεπαναστατική περίοδο 1815 – 1821.

14. «Περί Χριστόφορου Μυτιληναίου», Λεσβιακό Ημερολόγιο 2001, Μυτιλήνη 2001, σσ. 184-187, [και ανακοίνωση στην Δ΄ Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, (Θεσσαλονίκη 21-23 Σεπτεμβρίου 2002)].

Αναφορά στο ποιητικό και υμνογραφικό έργο του Χριστόφορου Μυτιληναίου.

15. «Τέσσερα караμανλίδικα έντυπα στη βιβλιοθήκη της Μονής Λειμώνος», Λεσβιακό Ημερολόγιο 2002, Μυτιλήνη 2002, σσ. 277-281.

Μικρή εισαγωγή στους Καραμανλίδες, κάτοικους της Καραμανίας στη Καππαδοκία και καταγραφή - περιγραφή τεσσάρων караμανλίδικων εντύπων της Ιεράς Μονής Λειμώνος.

16. «Η βιβλιοθήκη και τα παλαιύτυπα της Μονής Λειμώνος», Επιστημονικό Συνέδριο: Ιερά Μονή Λειμώνος. Θεολογία – Ιστορία – Τέχνη, (Ιερά Μονή Λειμώνος 27-30 Σεπτεμβρίου 2001), [και Λεσβιακά, 19(2002)47-57]. Αυτοτελής έκδοση, Μυτιλήνη 2009.

Ειδήσεις για την ιστορία της βιβλιοθήκης και αναλυτική παρουσίαση των παλαιτύπων εντύπων της.

17. «Παναγιώτης Παλαμάς – Αθανάσιος Πάριος. Διδάσκαλοι της Παλαμιαίας και Αθωνιάδας Σχολής», Β΄ Διεθνές Ιστορικό και Αρχαιολογικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας της Ιστορικής και Αρχαιολογικής Εταιρείας Δυτικής Στερεάς Ελλάδος, Αγρίνιο 2004, σσ. 854-859.

Παρουσιάζεται αναλυτικά το διδακτικό έργο των δύο αυτών λογίων, στην Παλαμιαία και την Αθωνιάδα Σχολή.

18. «Κόντογλου και Πασκάλ. Σημειώσεις για μια επιστημονική εισήγηση» Αιολικά Χρονικά, 6(2004)190-196.

Προκαταρτικό σχέδιασμα για εισήγηση στο Επιστημονικό Συμπόσιο που οργάνωσε ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Λέσβου με θέμα: Φώτης Κόντογλου – Ηλίας Βενέζης – Ασημάκης Πανσέληνος. Οράματα και πάθη του Ελληνισμού, (26-28 Σεπτεμβρίου 2003). Σκιαγραφείται η σχέση του Φώτη Κόντογλου με τον Πασκάλ, του οποίου έγραψε το βίο, στηριζόμενος στους Στοχασμούς του Γάλλου διανοητή.

19. «Η θεολογική διδασκαλία του αγίου Ανδρέα Κρήτης», Επιστημονικό Συνέδριο: Προς τιμή και μνήμη του εν Αγίοις Πατρός ημών Ανδρέου Κρήτης του Υμνογράφου, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 2005, σσ. 221-235.

Σχεδιάσμα της χριστολογικής και θεομητορικής διδασκαλίας του αγίου Ανδρέα Κρήτης.

20. «Ελληνικότητα και ορθόδοξη αυτοσυνειδησία στο λογοτεχνικό έργο του Φώτη Κόντογλου», Επιστημονικό Συμπόσιο: Φώτης Κόντογλου – Ηλίας Βενέζης – Ασημάκης Πανσέληνος. Οράματα και πάθη του Ελληνισμού, Σύνδεσμος Φιλολόγων Λέσβου, Μυτιλήνη 2005, σσ. 99-109.

Παρουσίαση των βασικών στοιχείων της ελληνορθόδοξης παράδοσης στο πεζογραφικό έργο του Φώτη Κόντογλου.

21. «Προσεγγίσεις στη γλωσσική θεωρία του Παχώμιου Ρουσάνου», Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου: Παχώμιος Ρουσάνος 450 χρόνια από την κοίμησή του (+1553), εκδ. Ιερά Μητρόπολις Ζακύνθου και Στροφάδων, Αθήναι 2005, σσ. 365-377.

Ο Παχώμιος Ρουσάνος ο αποκαλούμενος ρακενδύτης, στο χώρο των νεοελληνικών θεολογικών και ιστορικών σπουδών είναι γνωστός ως ένας από τους πιο επιφανείς θεολόγους και εκκλησιαστικούς λογίους συγγραφείς, των κάτω χρόνων της Τουρκοκρατίας. Άριστος αντιγραφείας κωδίκων, πολυγραφότατος συγγραφέας και λαμπρός ιεροκήρυκας, ο Ρουσάνος περιόδευσε όλες σχεδόν τις υπόδουλες ελληνικές χώρες (Κωνσταντινούπολη, Πόντο, Βενετία, Αττική, Ήπειρο, Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλία, Πελοπόννησο, Κρήτη, Επτάνησα, Κύπρο), έζησε για μια περίπου δεκαετία στο Άγιον Όρος και επισκέφθηκε του Αγίου Τόπους. Παρά το βραχύ βίο του, άσκησε το λειτούργημα του διδασκάλου με επιτυχία, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις πολλές μελέτες του για τη γραμματική της αρχαίας ελληνικής, καθώς επίσης και τη ρητορική του δεινότητα. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η εμμονή του Ρουσάνου στη χρήση της αττικής γλώσσας, η οποία μαρτυρεί ένα λόγο που με ζέση αγωνίστηκε για τη διατήρηση της ελληνορθόδοξης παράδοσης, στο σύνολο και στη διαχρονικότητά της. Γεγονός είναι ότι ο εκ Ζακύνθου ιερομόναχος, ξεκάθαρα φαίνεται ότι αντιλαμβάνονταν την ελληνική γλώσσα ως μια ενότητα στοιχείων, που πήγαζαν από όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας. Γι' αυτό το έργο του, σε πολλά σημεία φέρει έντονη τη σφραγίδα της πρωτοτυπίας.

22. «Η τύχη της λεσβιακής ιστοριογραφίας», Λεσβιακό Ημερολόγιο 2005, Μυτιλήνη 2005, σσ. 257-273.

Με βάση την πολυσέλιδη μελέτη του Δημητρίου – Ευθυμίου Μαντού, *Λεσβιακή παιδεία και πνευματική ζωή την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1462-1840)*. Οι πρωτοπόροι. *Ιδεολογία. Φορείς Εστίες παιδείας*, Μυτιλήνη 2004, αποτιμάται συνολικά η λεσβιακή ιστοριογραφία για την περίοδο της Οθωμανοκρατίας.

23. «Ορθόδοξη Εκκλησία και Διαφωτισμός: ταύτιση και απόκλιση δύο αντιτιθέμενων κόσμων. Η περίπτωση του Βενιαμίν Λεσβίου σε σχέση με τον Ευγένιο Βούλγαρι», *Λεσβιακά*, 20(2005)49-64.

Παρατίθεται ένα ερμηνευτικό σχήμα της προσφοράς του Βενιαμίν Λεσβίου στο Γένος, το οποίο κινείται προς δύο κατευθύνσεις. Πρώτον, αφορά το γεγονός κατά πόσο ο Λέσβιος υπήρξε πιστός οπαδός του Διαφωτισμού και δεύτερον, κατά πόσο απομακρύνθηκε από τη γνήσια παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Στον πνευματικό ιστό της σκέψης του, σε σχέση με τον Ευγένιο Βούλγαρι, γίνεται φανερό ότι βασική πρόθεση του πρωτοπόρου διδασκάλου, υπήρξε η εθνοδιαφωτιστική και παιδαγωγική συνεισφορά του στο Γένος. Παρά τις παλινωδίες του σε φιλοσοφικά και επιστημονικά ζητήματα, που τότε έθετε η περιρρέουσα πολιτισμική σύμμειξη του ελλαδικού χώρου, με τον ευρωπαϊκό και παρά τις ιδεολογικές του αντιπαλότητες με παραδοσιακούς λογίους, μέσω του φιλοσοφικού και του επιστημονικού στοχασμού του, κατάφερε με τρόπο όχι βέβαια πρωτότυπο, να εισαγάγει άγνωστες πτυχές ενός πολιτισμού (δυτικού), που κατά βάση, να μην υπήρξε εντελώς ξένος προς την ιδιοπροσωπία της καθ' ημάς Ανατολής, είχε όμως μερικά στοιχεία που ρωμαλέα κατά τους δύο τελευταίους αιώνες γονιμοποίησαν τον πνευματικό μας βίο. Η σφυρηλάτησή του, έστω και με αντιθετικές σε σχέση με την παράδοσή του δυνάμεις, έδωσαν το ερέθισμα της συγκρότησης του ενιαίου σώματος του εθνικού μας κορμού, με κύριο χαρακτηριστικά τη γλώσσα και την ελληνοορθοδοξία.

24. «Ο Βενιαμίν Λέσβιος στη θεώρηση της λεσβιακής ιστοριογραφίας», *Αιολικά Χρονικά*, 7(2005)190-196.

Έχοντας ως βάση την αποτίμηση του Βενιαμίν Λεσβίου από την τοπική λεσβιακή ιστοριογραφία, η μελέτη αυτή προβαίνει στην αναθεώρηση μερικών «συμβολικών αντιλήψεων» που στο παρελθόν, κατέταξαν το Λέσβιο στην μερίδα των «προοδευτικών» λογίων - εδώ τώρα ο λόγος δεν αφορά μόνον τη λεσβιακή ιστοριογραφία – και τον ιδεολογικό του αντίπαλο Αθανάσιο Πάριο στη «σκοταδιστική». Μονοσήμαντη η άποψη αυτή, δεν αποτιμά ουσιαστικά τη θέση τους στο ευρύτερο πολιτισμικό περιβάλλον του 18^{ου} αιώνα. Άρα, κατά κανόνα σήμερα, είμαστε σε θέση να αναγνώσουμε διαφορετικά τα τεκμήρια αυτής της εποχής, κάνοντας λόγο για επανατοποθέτηση και επαναπροσδιορισμό της ιδεολογικής ταυτότητάς τους.

25. Το μέλλον της Θεολογίας ως ανθρωπιστικής επιστήμης. Πανηγυρικός λόγος εκφωνηθείς την 30^η Ιανουαρίου 2003 εορτή των Τριών Ιεραρχών, Μυτιλήνη 2005, σσ. 16.

Η εν λόγω διάλεξη στηρίζεται στην παρακάτω θεώρηση: είναι άκρως παράδοξη και αθεολόγητη η άποψη που θέλει τη Θεολογία να αναπαράγει στείρους δογματισμούς. Ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης έλεγε με έμφαση, ότι ο κεντρικός άξονας της Ορθοδοξίας δεν είναι μόνον η «Αγία Γραφή, τα συγγράμματα των Πατέρων και οι Οικουμενικοί Σύνοδοι, αλλά κυρίως η παράδοση της εμπειρίας της θεωρίας από γενιά σε γενιά, που είναι ο μόνος σκοπός της μυστηριακής ζωής της Εκκλησίας, ως και το κλειδί της σωστής ερμηνείας των γραπτών κειμένων της ορθόδοξης παράδοσης». Τούτον το θεολογικό λόγο, αξίζει κανείς να τον λαμβάνει σοβαρά υπό όψιν, αν θέλει να λέγει ότι διασώζει τα κριτήρια της ορθόδοξης γνησιότητας και του ορθόδοξου ήθους, κι αν επιζητά την αποτίναξη της ανυπόληπτης θρησκευοποίησης της πίστη μας. Ο Γ. Σεφέρης σε ένα γράμμα του στον αξέχαστο Ζήσιμο Λορεντζάτο έγραφε τα εξής καταπληκτικά: «δεν πιστεύω ότι πηγαίνει κανείς στο Θεό μέσα από κριτικές της ιστορίας. Λαλεί μέσα του ή δεν λαλεί, κι όταν λαλεί χρειάζεται άσκηση ανθρωπιάς, αγάπη και προσευχή εν ενεργεία. Ζόρικα πράγματα».

26. «Διδακτικές και δογματικές παρεμβολές στον εκτενή «Βίο» του αγίου Γρηγορίου Επισκόπου Άσσου (κωδ. 448, ff. 31v – 58r (=P))», Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Ο Άγιος Γρηγόριος Επίσκοπος Άσσου ο Θαυματουργός, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 2006, σσ. 193-214.

Παρουσιάζεται ο επιγραφόμενος Βίος και πολιτεία του οσίου πατρός ημών Γρηγορίου του θαυματουργού επισκόπου Άσσου, κατά τον Πατμιακό κώδικα 448 ff. 31v – 58r, αποτελούμενος από 719 στίχους, γραμμένος από ανώνυμο, αλλά λόγιο θεολόγο μοναχό, με καλή εκκλησιαστική παιδεία, πιθανόν το πρώτο μισό του 14^{ου} αιώνα, δύο δηλαδή αιώνες μετά την πιθανολογούμενη κοίμηση του αγίου Γρηγορίου. Πρόκειται για ένα αγιολογικό κείμενο, που ευθύς εξαρχής απέβλεπε, όχι μόνο να καταγράψει το βίο ενός αγίου, αλλά να στηρίξει και να καλλιεργήσει το ορθόδοξο φρόνημα των αποδεκτών του. Το κριτήριο αυτό της εξιστόρησης του βίου του αγίου Γρηγορίου και της παράλληλης παράθεσης βιβλικών χωρίων, αλλά και δογματικών ζητημάτων, μολονότι συναντάται σε ολόκληρη σχεδόν την αγιολογική γραμματεία, ειδικότερα της περιόδου από τον 8^ο μέχρι τον 14^ο αιώνα, καταδεικνύει ένα γεγονός αρκετά σημαντικό: για τους βυζαντινούς οι μοναχοί άγιοι υπήρξαν οι προασπιστές της ορθής πίστης, και κατά συνέπεια περιβλήθηκαν το μανδύα των ηρώων που αντιστάθηκαν σε πολυποίκιλες πιέσεις και διώξεις. Άλλωστε, έτσι εξηγείται και ο ευφυέστατος χαρακτηρισμός, ότι τα αγιολογικά κείμενα που γράφτηκαν γι' αυτούς υπήρξαν τα best sellers για το μέσο homo byzantinus.

27. «Βιογραφική μέθοδος και ιστορία. Το ιστορικό πλαίσιο της δράσης του Ευγενίου

Βούλγαρι κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα», Λεσβιακά, 21(2006)141-172.

Απόπειρα θεώρησης του Ευγένιου Βούλγαρι, λογίου ανδρός που έμεινε στην Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, γνωστός ως Διδάσκαλος του Γένους. Ο Κερκυραίος αυτός σοφός και ρηξικέλευθος ιερωμένος, αποτελεί τη χαρακτηριστικότερη περίπτωση λογίου, που σήκωσε το βάρος να ξεδιαλύνει την ιδεολογική σύγχυση που υπέστη ο Ελληνισμός κατά τους 18^ο και 19^ο αιώνες, πρωτοστατώντας στις πολυποίκιλες αλλαγές του πνευματικού τοπίου στην Οθωμανοκρατούμενη Ανατολή.

28. «Creek character and orthodox self consciousness in Fotis kondoglou's prose work», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 1(2006)173-182.

Παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία της ελληνορθόδοξης παράδοσης που απαρτίζουν στο σύνολό του, το πεζογραφικό έργο του Φώτη Κόντογλου.

29. «Οι Μητροπόλεις Κυδωνιών και Μοσχονησίων, 19^{ος} – 20^{ος} αιώνες», Πρακτικά Ε΄ Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας: «Μυτιλήνη και Κυδωνίες: μια αμφίδρομη ιστορική σχέση στο Βορειοανατολικό Αιγαίο», Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών σε συνεργασία με το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και την Εταιρεία Λεσβιακών Μελετών, Αθήνα 2007, σσ. 39-50.

Με βάση τα υπάρχοντα βιβλιογραφικά δεδομένα σκιαγραφούνται δύο Μητροπόλεις του Μικρασιατικού Ελληνισμού, Κυδωνιών και Μοσχονησίων κατά τους δύο τελευταίους αιώνες. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η διαμορφωθείσα εκκλησιαστική κατάσταση των εν λόγω Μητροπόλεων από την αρχές του 19^{ου} αιώνα μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922. Επιπλέον, επιχειρείται η παρουσίαση της εκκλησιαστικής και εθνικής δράσης Μητροπολιτών που έδρασαν σ' αυτές, όπως των Διονυσίου Α΄ του Βυζαντίου, Βαρθολομαίου Α΄, Καλλινίκου Α΄, Μελετίου Α΄, Κυρίλλου Β΄, Παΐσιου Β΄, Ιακώβου Α΄ και Αμβροσίου στη Μητρόπολη Μοσχονησίων, και Γρηγορίου του επονομαζόμενου Ωρολογά στη Μητρόπολη Κυδωνιών. Ως γνωστόν, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, οι Μητροπόλεις Κυδωνιών και Μοσχονησίων, παρότι απώλεσαν το ορθόδοξο ποιμνιό τους, θεωρούνται εν ενεργεία Μητροπόλεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου και διατηρούν τη θέση του στο Συνταγμάτιο των Μητροπόλεων. Σημαντικό στην περίπτωση αυτή, είναι το γεγονός ότι η εκκλησιαστική ιστορία των Μητροπόλεων του Μικρασιατικού Ελληνισμού, συνιστά λίαν ενδιαφέρον κεφαλαίο της εκκλησιαστικής ιστορίας και ειδικότερα της ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που εν πολλοίς μέχρι σήμερα παραμένει ανεξερεύνητο. Κι αυτό, συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, διότι η διαμορφωθείσα διοικητική εκκλησιαστική κατάσταση τους, κατά τους τρεις τελευταίους αιώνες πέρασε από

πολλές διακυμάνσεις. Και δεύτερον, διότι κάποιες πτυχές έρευνάς τους, αν και κατά το παρελθόν διερευνήθηκαν με σημαντικές μελέτες, η συνολική ανάλυση και έκθεση της εκκλησιαστικής τους κατάστασης μέχρι σήμερα λείπει εισέτι.

30. «Κωστής Μοσκόφ. Ένας αλπινιστής μιας ματωμένης επανάστασης που δεν τελείωσε», *Manifesto*, τχ. 15-16 (Χειμώνας 2008)73-74.

Θεολογικό - φιλολογικό μνημόσυνο, στα δεκάχρονα από το θάνατό του διανοούμενου και οραματιστή της καθ' ημάς Ανατολής Κωστή Μοσκόφ.

31. «Διατριβή περί Ευθανασίας. Ένα μικρό και παραμελημένο έργο του Ευγένιου Βούλγαρι», *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ*, 3(2008)190-194.

Στο θεολογικό έργο του Ευγενίου Βουλγάρεως ανήκει και ένα μικρό και παραμελημένο μέχρι σήμερα έργο του, που δεν έχει προσεχθεί ιδιαίτερα από τους μελετητές του, η Διατριβή περί Ευθανασίας. Σύμφωνα με τον ίδιο, άρχισε να το γράφει όταν πατούσε τα εξήντα του χρόνια και το τελείωσε περί τα τέλη του 1803. Η Διατριβή πιθανόν γράφτηκε για να καλύψει μεταφυσικές ανάγκες του ποιμνίου του. Πρόκειται για ένα δοκίμιο, όπου τα προτερήματα του γηραιού ιεράρχη προβάλλουν μπροστά μας έκδηλα: οι πολυπληθείς παραπομπές του σε κείμενα των αρχαίων και βυζαντινών συγγραφέων, φανερώνουν την ολοκληρωμένη και βαθιά ενημέρωση που είχε πάνω στο ζήτημα του θανάτου. Η Διατριβή περί Ευθανασίας, ιδιαίτερα σήμερα όπου πολλά ζητήματα της βιοηθικής επιζητούν εναγωνίως λύσεις, και από την πλευρά της Εκκλησίας, πιστεύω ότι θέτει ένα καίριο προβληματισμό: έναντι κάθε μορφής ευθανασίας, ως λυτρωτικής θανάτωσης, που πολλές φορές τίθεται από την ιατρική επιστήμη, ο σοφός ιεράρχης του 18^{ου} αιώνα προτείνει την παραμυθητική συμφιλίωση με το θάνατο, η οποία είναι βαθιά ριζωμένη στην παράδοση της Εκκλησίας.

32. «Ορθόδοξη Εκκλησία και Νεοελληνικός Διαφωτισμός», *Manifesto*, τχ. 17 (Άνοιξη 2009)61-63.

Σκιαγράφηση της συνάντησης της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό, κατά την εποχή του τέλους του 18^{ου} και των αρχών του 19^{ου} αιώνα.

33. «Νεοελληνικός Διαφωτισμός και Ορθόδοξη Εκκλησία. Η περίπτωση του Βενιαμίν Λεσβίου σε σχέση με τον Αθανάσιο Πάριο», Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο: Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Η περίπτωση του Βενιαμίν Λεσβίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Τομέας Φιλοσοφίας – Λέσχη Πλωμαρίου «Βενιαμίν ο Λέσβιος», Πλωμάρι 19-20 Ιουνίου 2009, [υπό έκδοση στα πρακτικά].

Με βάση την νεότερη βιβλιογραφία για τον Βενιαμίν Λέσβιο, στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται μια νέα ερμηνεία της προσφοράς του Βενιαμίν Λεσβίου στο Γένος, η οποία κινείται προς δύο κατευθύνσεις. Πρώτον, αφορά στο γεγονός κατά πόσο ο Λέσβιος υπήρξε πιστός οπαδός του Διαφωτισμού και δεύτερον, κατά πόσο απομακρύνθηκε από τη γνήσια παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

34. Θρησκευολογική Βιβλιογραφία. Σε συνεργασία με τον Α. Αργυρόπουλο και τον Γ. Παπαδόπουλο, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2009, σσ. 58.

Αναλυτική παρουσίαση βιβλιογραφίας σχετικής με την επιστήμη της Θρησκευολογίας, της Θρησκείας των Αρχαίων Ελλήνων, των Αφρικανικών Θρησκευμάτων, του Ιουδαϊσμού, του Ισλάμ και των Ανατολικών Θρησκευμάτων (Ινδουισμού, Βουδισμού, Γιόγκα και Ιαπωνικών Θρησκευμάτων).

35. «Διαφωτισμός και Αντιδιαφωτισμός στο θεολογικό έργο του Δημητρίου Βερναρδάκη. Η περίπτωση της “Ιεράς Κατήχσεως”», Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Μνήμη Δημητρίου Ν. Βερναρδάκη (1833-1907), Μυτιλήνη 2010, σσ. 93-103».

Στο υπό διαπραγμάτευση εδώ θέμα, επιχειρείται η θεώρηση των δύο ιδεολογικών ρευμάτων, του Διαφωτισμού και του Αντιδιαφωτισμού, όπως αυτά εκφράστηκαν στην αμέσως μετά την Επανάσταση του 1821 περίοδο, αυτή των Ρομαντικών χρόνων του 19^{ου} αιώνα, στο έργο Ελλήνων λογίων, όπως ο Δ. Ν. Βερναρδάκης. Αναμφισβήτητα ο Δ. Ν. Βερναρδάκης υπήρξε πληθωρική προσωπικότητα. Οι ρωμαλέες και αξιόλογες φιλολογικές, γλωσσολογικές και ιστορικές μελέτες του, το γόνιμο θεατρικό έργο του, τον καθιστούν έναν από τους σημαντικότερους λογίους του 19^{ου} αιώνα. Εκπλήσσει όμως και το θεολογικό έργο του, αν και μικρό. Στα 1872 συγγράφει την *Ιερά Ιστορία* και την *Ιερά Κατήχηση*. Η τελευταία γνώρισε πολλαπλές εκδόσεις στην Κωνσταντινούπολη. Έργο βραβευμένο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, εισήχθη στα ελληνικά και αλληλοδιδασκτικά σχολεία του υπόδουλου Ελληνισμού της εποχής. Βαθύτερη και ουσιαστικότερη όμως μελέτη του θεολογικού έργου του Λέσβιου σοφού, φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα θεολογικής ταυτότητας του συγγραφέα και θεολογικών επιδράσεων, άμεσα συναρτώμενων με το ιδεολογικό κλίμα της εποχής που γράφτηκαν. Είναι ενδεικτικό το γεγονός, ότι οι θεολογικές γνώσεις που αυτά παρέχουν, βασίστηκαν πάνω στον άξονα της ιστορικής και θεολογικής αμηχανίας που βρέθηκε ο Ελληνισμός της περιόδου, που αρχίζει από τον 17^ο και φτάνει μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα.

36. Ορθόδοξη Εκκλησία και Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Σπουδή στον Βενιαμίν Λέσβιο, Μυτιλήνη 2010, σσ. 88.

Αν κανείς αποτολμήσει να μελετήσει την ιστορική πραγματικότητα του Ελληνισμού κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας, θα 'ρθει αντιμέτωπος με μια βασική θεωρητική αρχή, άμεσα σχετιζόμενη με την ιστορική επιστήμη. Τούτη σύντομα θα μπορούσε να περιγραφεί ως εξής: η γνώση της μακραίωνης δουλείας του ελληνικού Γένους στους Οθωμανούς (1453 - 1821), η ερμηνεία και η σημασία της για όποιον τη μελετά, αναμφίβολα αποτελούν σπουδαίους παράγοντες που συμβάλουν στην εξέλιξη του σημερινού ελληνικού πολιτισμού. Έχοντας ως βασικό άξονα την παραπάνω θεωρητική αρχή, ο αναγνώστης περιδιαβαίνοντας τις σελίδες του μικρού αυτού πονήματος, θα έχει την ευκαιρία να αποκτήσει μια σαφή εικόνα για το πώς η ελληνορθόδοξη παράδοση κατά τον 18^ο αιώνα ήρθε αντιμέτωπη με το ιδεολογικό ρεύμα του Ευρωπαϊκού και Νεοελληνικού Διαφωτισμού, γεγονός που από την ιστορική έρευνα ποικιλότητα έχει μελετηθεί, και που βέβαια, κατά την τελευταία εικοσαετία, έχει ήδη αρχίσει να γίνεται πράξη η διαφορετική ανάγνωσή του. Μια ανάγνωση που θα μπορούσε να καταγραφεί με το παρακάτω σχήμα. Μέχρι σήμερα στην πνευματική ζωή του Ελληνισμού του τέλους του 18^{ου} και των αρχών του 19^{ου} αιώνα, και ειδικότερα στα χρόνια 1770 - 1821, το κίνημα του Διαφωτισμού που ενέπνευσε παιδευτικά, κοινωνικά και πολιτικά το όραμα της ανάτασης του Γένους χαρακτηριζόταν ως «εποχή των φώτων». Από τη δική μας σκοπιά εδώ, μας ενδιαφέρουν κάποια άλλα ουσιώδη γνωρίσματα του ρεύματος αυτού, που συνήθως αποσιωπώνται. Όπως το αντιεκκλησιαστικό και αντικληρικό πνεύμα του Διαφωτισμού, η αποδέσμευση της θρησκευτικότητας από τον άνθρωπο, η υπερτόνιση του ηθικισμού σε βάρος του εκκλησιαστικού γεγονότος, η χωρίς φειδώ μονόπλευρη προβολή της Αρχαίας Ελλάδας (νεοκλασικισμός) και η απερίφραστη απόρριψη του Βυζάντιου και ότι συνδεόταν με αυτό. Τα τέσσερα κείμενα που συγκροτούν το σώμα αυτού βιβλίου, δημοσιεύθηκαν κατά την περίοδο 2000 - 2005. Είναι μια πρώτη απόπειρα προσέγγισης ενός λογίου διδασκάλου του Γένους, του Βενιαμίν Λεσβίου, που στην ιστορική έρευνα έχει καταγραφεί στο χώρο των διαφωτιστών λογίων, δίχως καθόλου σχεδόν, στο έργο του να διαβλέπει κανείς από τους ερευνητές, τάσεις συμβιβασμού νεωτερικών και παραδοσιακών ιδεών. Η διήκουσα γραμμή των εν λόγω κειμένων συνοψίζεται στη θέση ότι είναι πια καιρός, η τριβή μας με τον Βενιαμίν Λέσβιο πρέπει να γίνει πιο δυναμική, να προχωρά στο τόλμημα, γι' αυτόν τον ιδιότυπο διδάσκαλο του 18^{ου} αιώνα, να διανοίξει περισσότερο το κέλυφος της λογισσύνης του, να συνομιλήσει μαζί του και να τον αναγνώσει, με τέτοιο τρόπο, ώστε κάποτε να βρεθούμε στη θέση να αποτιμήσουμε την προσφορά του, στη μακρά διάρκεια των γεγονότων του 18^{ου} αιώνα, καταδεικνύοντας με τον τρόπο αυτόν το μέγεθος της προσφοράς του στο υπόδουλο Γένος. Για να διευκολύνω περισσότερο τον αναγνώστη, στο τέλος των δοκιμών παραθέτω εκτεταμένη περί αυτού βιβλιογραφία.

37. «Ευγένιος Βούλγαρις (1716 - 1806). Σκιαγράφηση των πολιτισμικών αλλαγών και των ιδεολογικών ζυμώσεων στον 18^ο αιώνα», Θεσσαλονίκη 2011, [Διδακτορική Διατριβή], σσ. 375 + I - XI.

Η διδακτορική αυτή διατριβή, με δείκτη τη δράση και το έργο του Ευγένιου Βούλγαρι, εξέχουσας μορφής των προεπαναστατικών χρόνων, επιχειρεί σφαιρικά να αναδείξει τη σχέση της παιδείας του Νέου Ελληνισμού με την ιδεολογία που εξέφρασε ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο κατά τον 18^ο αιώνα. Γέννημα του Ευρωπαϊκού, ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός αποτελεί μια από τις κύριες συνιστώσες στη διαμόρφωση της πνευματικής και της ιδεολογικής φυσιογνωμίας του Νέου Ελληνισμού. Ένα από τα ασφαλέστερα κριτήρια για την αξιολόγηση του κινήματος αυτού, είναι ο βαθμός της δημιουργικής επαφής των Ελλήνων λογίων με τις ιδεολογικές αξίες που το χαρακτηρίζουν. Το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός ορίζεται από ένα μείζον ζήτημα: ποια σχέση των Ελλήνων λογίων προκύπτει μέσα από τη διαπλοκή τους με το δυτικοευρωπαϊκό πνευματικό γίγνεσθαι. Εδώ ο Ευγένιος Βούλγαρις βρίσκεται στο επίκεντρο των ιδεολογικών μεταβολών. Ολόκληρο σχεδόν το έργο του, από τη διδακτική του παρουσία στα τέσσερα εκπαιδευτικά κέντρα του Ελληνισμού, τη Μαρουτσαία Σχολή των Ιωαννίνων, τη Σχολή Κοζάνης, την Αθωνιάδα Ακαδημία και την Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή, μέχρι τη λαμπρή σταδιοδρομία του στο τσαρικό περιβάλλον της Αικατερίνης Β΄, συντελεί άμεσα στη διασύνδεση της ελληνικής παιδείας του 18^{ου} αιώνα με την ευρωπαϊκή φιλοσοφική και πολιτική σκέψη, υπό έναν όρο όμως, στη ενσυνείδητη διατήρηση της ελληνορθόδοξης παράδοσης, την οποία έναντι της ευρωπαϊκής, σαφέστατα οριοθετεί ο κλεινός Ευγένιος.

38. «Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης στη “Χαραυγή” της Μυτιλήνης. Ένα ερμηνευτικό σχόλιο», Λεσβιακό Ημερολόγιο 2011, εκδ. Αιολίδα, Μυτιλήνη 2011, σσ. 209-211.

Η υποδοχή που είχε το έργο του Παπαδιαμάντη στον περιοδικό Τύπο της εποχής ενόσω ζούσε, μας είναι γνωστή και από τη συνεργασία και τους δεσμούς του με τη Λέσβο. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1910 και στις αρχές της επόμενης του 1920, ο κορυφαίος Σκιαθίτης διηγηματογράφος, θα δημοσιεύσει κάποια διηγήματά του, σ' ένα από τα σημαντικότερα περιοδικά της πνευματικής κίνησης της Μυτιλήνης, τη Χαραυγή. Τα διηγήματα αυτά στόχο είχαν, η πληθωρική γραφή του, γόνιμα να υπηρετήσει τη μετάβαση από την καθαρεύουσα στη δημοτική, αλλά και στο άνοιγμα νέων λογοτεχνικών ρευμάτων, όπως αυτή της «γενιάς του '30».

39. «Η θέση του Ευγένιου Γιαννούλη του Αιτωλού στη θεολογική σκέψη του 17^{ου} αιώνα. Θεολογικές σταθερές στις επιστολές του», Διεθνές Συνέδριο της Αρχαιολογικής - Ιστορικής - Λαογραφικής Εταιρείας Θεσσιέων, (Ακρόπολη Θεσσίας - Θέρμο - Ναύπακτος 9 - 11 Ιουνίου 2012), [υπό έκδοση στα πρακτικά].

Στην παρούσα εισήγηση με κεντρικό άξονα τις Επιστολές του Ευγένιου Γιαννούλη, προσεγγίζονται βασικές θεολογικές σταθερές της σκέψης του: Θεία Οικονομία, θεότητα και κτίση, χριστολογία, εκκλησιολογία, ανθρωπολογία. Αν και

παλαιότερα η θεολογική έρευνα εν μέρει ασχολήθηκε με ζητήματα που σχετίζονται με τη θεολογική σκέψη του Ευγενίου, μέχρι σήμερα επακριβώς δεν έχει καταγραφεί πλήρως το πλαίσιο της θεολογικής προσφοράς του στη μεταβυζαντινή θεολογία, ιδιαίτερα αυτή του 17^{ου} αιώνα, κατά τον οποίο πολλοί Έλληνες θεολόγοι λόγιοι, σπουδαγμένοι οι περισσότεροι στην Εσπερία, σε αντίθεση με την παράδοση της Ανατολικής Εκκλησίας, άρχισαν να αναζητούν περισσότερο ένα συστηματικό και φιλοσοφικό τρόπο θεολογικής έκφρασης, εγκλωβισμένοι πολλές φορές στην προπαγάνδα της Δυτικής Εκκλησίας. Εδώ ο Ευγένιος Γιαννούλης, καθώς φαίνεται από τα επιστολικά του κείμενα, υπήρξε πιστός φορέας της ελληνορθόδοξης παράδοσης.

40. «Η απελευθέρωση της Λέσβου (8 Νοέμβριου 1912) και τα μετέπειτα γεγονότα εκ των κάτω και εκ των έσω. Τα ιστοριογραφικά κατάλοιπα του Φώτη – Δήμου Παροδίτη», Συνέδριο Ιστορίας: Λέσβος 1912: Από την Οθωμανική στην Ελληνική Επικράτεια, Μυτιλήνη (8 – 10 Νοεμβρίου 2012), [υπό έκδοση στα πρακτικά].

Ιχνηλατώντας τα γεγονότα της απελευθέρωσης της Λέσβου, μέσα από πρωτογενείς πηγές, βάσει των ιστορικών συντεταγμένων που οφείλει να κινείται ο ιστορικός, η έρευνα για την απελευθέρωσή της το 1912, δεν μπορεί να μην λάβει υπ' όψιν τα ιστοριογραφικά κατάλοιπα του Λέσβιου Αξιωματικού Πολεμικής Διαθεσιμότητας και Δημοσιογράφου Φώτη Δήμου, που μας είναι γνωστός με το ψευδώνυμο Παροδίτης. Ο Φώτης Δήμου – Παροδίτης, γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1892 και πέθανε το 1968. Το συγγραφικό του έργο αφορά κυρίως στην Ιστορία της Λέσβου, κατά την εποχή των Γατελούζων και της Τουρκοκρατίας. Κατάσπαρτο σε περιοδικά και εφημερίδες του Μεσοπολέμου και εξής, υπακούει θα 'λεγα στην ισχύουσα ιστορική πειθαρχία της εποχής του. Μελετώντας το κανείς στο σύνολό του, διαπιστώνει την καίρια επιλογή του δημοσιογράφου, ερευνητή και στρατιωτικού συγγραφέα: προκειμένου με αντικειμενικό τρόπο να εκθέσει το υλικό του, καταγράφει, συμπεραίνει και ερμηνεύει. Σπάνιο πράγματι χάρισμα για έναν ερευνητή που αρέσκειται στην ιστοριογραφία. Και κάτι ακόμη. Βγαίνει ατόφιο από τη μελέτη των ιστοριογραφικών καταλοίπων του – αυτά που σχετίζονται με την απελευθέρωση της Λέσβου το 1912. Βασικοί άξονες των δύο φακέλων που περιέχουν περίπου 100 χειρόγραφες σελίδες και μερικούς χάρτες, συνοδευόμενες με παραπομπές, είναι η αφήγηση, η τεκμηρίωση και η ερμηνεία των γεγονότων. Πρόκειται για τα τρία βασικά επιστημονικά νήματα, που στο χώρο της ιστοριογραφίας κλώθουν το κουβάρι της έρευνας.

41. Βιογραφώντας του Μελάδες, Παύλο και Κωνσταντίνο. Εικονογράφηση μιας εποχής σε διαρκή μετάβαση», Επιστημονική Ημερίδα: Ο πρώτος πολιτικός και στρατιωτικός διοικητής Λέσβου Κωνσταντίνος Μελάς και η εποχή του, Μυτιλήνη (8-9) Δεκεμβρίου 2012, [υπό έκδοση στα πρακτικά].

Και οι δύο Μελάδες, Παύλος και Κωνσταντίνος «δια πυρός και σιδήρου» πάλεψαν για την εθνική ολοκλήρωση, που υπό τη σκιά της Μεγάλης Ιδέας, μέσα στο πεδίο των αδιάκοπων πολιτικών και πολεμικών συγκρούσεων, για τον Ελληνισμό της ευρύτερης βαλκανικής χερσονήσου, έγινε η μετάβαση από τον 19^ο στο 20^ο αιώνα. Ο πρώτος, ο Παύλος, έχυσε το αίμα του στις 13 Οκτωβρίου 1904, ο δεύτερος, ο Κωνσταντίνος, ως πολιτικός και βουλευτής Ιωαννίνων του κόμματος των Φιλελευθέρων, στάθηκε πολύ κοντά στην πολυεπίπεδη, μεταρρυθμιστική, επαναστατική και ηγετική σταδιοδρομία του μεγάλου πολιτικού άνδρα, του Ελευθέριου Βενιζέλου. Ακραιφνής δηλαδή Βενιζελικός, μέχρι το τέλος της ζωής του, το 1953. Η βιογραφησή τους γίνεται έχοντας ως βάση τρεις βασικές ιστορικές προκλήσεις. Ποιες είναι αυτές; Η πρώτη, σχετίζεται με την αφομοίωση των Νέων Χωρών. Πριν καλά – καλά το κράτος της Παλαιάς Ελλάδας συνέλθει από τις αλληπάλληλες ιδεολογικές συγκρούσεις που κυριαρχούν καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η μετά το 1912 σταδιακή αφομοίωση των Νέων Χωρών, έθεσε άμεσα πολύπλοκα προβλήματα, τα οποία ξεπερνούσαν κατά πολύ τις πολιτικές δυνατότητές του. Χαρακτηριστικό σύμπτωμα της κρίσης αυτής αποτελούσε η εν πολλοίς «αποικιακή» νοοτροπία και συμπεριφορά των Παλαιοελλαδιτών, έναντι των Ελλήνων των Νέων Χωρών. Αξίζει εδώ να θυμηθούμε τους χαρακτηρισμούς: «Βούλγαροι» οι κάτοικοι της Μακεδονίας της εποχής του Παύλου Μελά, «Τουρκόσποροι», οι κάτοικοι του Βορειοανατολικού Αιγαίου και του ευρύτερου μικρασιατικού χώρου, της εποχής του Κωνσταντίνου Μελά. Δεύτερη ιστορική πρόκληση, η ίδια η ελληνικότητα των Νέων Χωρών, ανυπέβλητο εμπόδιο για τη σύνδεσή τους με το Αθηναϊκό κέντρο. Στην οξεία αντίθεση Παλαιάς Ελλάδας και Νέων Χωρών, η εθνική ομοιογένεια των τελευταίων. Κρήτη, Ήπειρος, Μακεδονία, νησιά Βορειοανατολικού Αιγαίου, με το ακόμη ενεργό το μωσαϊκό εθνοτήτων, να αποτελεί δύσκολη ψηφίδα στο πάζλ για εθνική συγκρότηση και ολοκλήρωση. Ειδικά στη Μακεδονία και στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου, συγκεκριμενοποιείται τούτη η πρόκληση με την έκρηξη του Μακεδονικού Αγώνα και αργότερα με τη Μικρασιατική Καταστροφή. Οι δύο αυτοί πόλεμοι και η ιστορική αποτίμησή τους, φέρνουν στο προσκήνιο και την τρίτη ιστορική πρόκληση. Τη συνέχιση της εθνικής ολοκλήρωσης. Με την τροπή του πολέμου προς το Βορρά και προς την Ανατολή, δίνεται θα λέγαμε η τελευταία ευκαιρία για εδαφική επέκταση και ενσωμάτωση των αλύτρωτων ακόμη ελληνικών πληθυσμών. Τα περιθώρια αναμονής, ήδη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, κυρίως για τη Μακεδονία και ήδη από την απελευθέρωση των νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου το 1912, άρχισαν ραγδαία να εξαντλούνται, μολονότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία βρισκόνταν σε κατάρρευση και μολονότι οι εμπόλεμοι, προπαντός στη Μακεδονία, αδίστακτα παραβίαζαν την ελληνική κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα.

42. «Ο μαγικός καθρέπτης της Λαογραφίας. Με αφορμή το βιβλίο του Στρατή Μολίνου Λαογραφικό Πολύπτυχο», Λεσβιακό Ημερολόγιο 2012, εκδ. Αιολίδα, Μυτιλήνη 2012, σσ. 296-299.

Νύξεις πάνω στην επιστήμη της Λαογραφίας και τη σχέση της με την ελληνορθόδοξη παράδοση, με αφορμή όσα μελετά ο Στρατής Μολίνος στο βιβλίο του *Λαογραφικό Πολύπτυχο*, εκδ. Εντελέχεια, Μυτιλήνη 2008.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ – ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ):

1. «Χρήστου Αραμπατζή, Αθανασίου του Παρίου Βιβλιογραφικά, εκδ. Ιερόν Προσκύνημα Παναγίας Εκατονταπυλιανής Πάρου Θεσσαλονίκη 1998», *Παριανά*, τχ. 73(Απρίλιος-Ιούνιος 1999)179-185.
2. «Ο Κοσμάς ο Αιτωλός και ο Μακρυγιάννης αντικριστά», *Έκφραση*, 12(2001)139-140, [βιβλιοπαρουσίαση της μελέτης της Ευαγγελής Ντάτση, Πολιτισμική ηγεμονία και λαϊκός πολιτισμός. Ο «ετεροχρονισμένος» διάλογος του Ιερομονάχου Κοσμά με τον αγωνιστή Μακρυγιάννη, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999].
3. «Βυζαντινή Ανατολή και Λατινική Δύση στο έργο του Σπυρίδωνα Ζαμπέλιου», *Έκφραση*, 12(2001)143-145, [βιβλιοπαρουσίαση της μελέτης του Σπυρίδωνος Ζαμπέλιου, *Λόγιοι και γλώσσαι της ΙΔ΄ εκατονταετηρίδος*, πρόλογος Αντώνη Ζέρβα, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 1998].
4. «Ο δυτικός Παπαδιαμάντης. Ο άλιος γέρων της Σκιάθου στο νεολογισμό τυπικού διαφωτιστή», *Έκφραση*, 12(2001)146-149, [βιβλιοπαρουσίαση της μελέτης του Λάκη Προγκίδη, *Η κατάκτηση του μυθιστορήματος. Από τον Παπαδιαμάντη στον Βοκκάκιο*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1998].
5. «Γεωργίου Γούναρη, *Εικόνες της Μονής Λειμώνος Λέσβου*, εκδ. Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών – University Studio Press A.E., Θεσσαλονίκη 1999», *Η Καθημερινή*, (15 Αυγούστου 2000)15, [και *Κληρονομία*, 32(2002)496-499].
6. «Ευάγγελου Χεκίμογλου, *Θεσσαλονίκη. Τουρκοκρατία και Μεσοπόλεμος*, εκδ. University Studio Press / Έκφραση, Θεσσαλονίκη 1996», *Κληρονομία*, 31(1999)378-380.
7. «Αναστασίου (Γιαννουλάτου), Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας, *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού. Συλλογή θρησκευολογικών μελετημάτων*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2004», *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ*, 1(2006)195-198.
8. «Κωνσταντίνου Ρωμανού, *Ελληνιστικό Ισλάμ. Τρία δοκίμια*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2004», *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ*, 1(2006)198-199.
9. «Έφη Γαζή, *Ο δεύτερος βίος των Τριών Ιεραρχών. Μια γενεαλογία του “ελληνοχριστιανικού πολιτισμού”*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2004», *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ*, 1(2006)200-202.
10. «Μανώλη Μελινού, *Ο Γέρων Θεόκλητος Διονυσιάτης. Εύλαλον αντηχείον Άθωνος Ιερού*, Αθήνα 2006», *Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ*, 2(2007)234-237.
11. «Ιακώβου Φραντζή (Μητροπολίτου Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου), *Γρηγόριος Παπαμιχαήλ*, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Μυτιλήνης 37, Μυτιλήνη 2006»,

Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)203-204.

12. «Ραφαήλ Παπαδέλλη, Ο Κανόνας της Υπαπαντής του Κυρίου. (Μετάφραση στη Νεοελληνική – Ερμηνεία), εκδ. Ιερά Μητρόπολις Μυτιλήνης 31, Μυτιλήνη 2007», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)204-206.

13. «Ιακώβου Καραμούζη, (Αρχιμανδρίτου), Το δόγμα της Χαλκηδόνας και η σημασία του για τη σωτηρία του ανθρώπου, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Μυτιλήνης 39, Μυτιλήνη 2007», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)206-208.

14. «Γρηγορίου Δουμούζη (Πρωτοπρεσβυτέρου), Τένεδος. Χθες και σήμερα, Μυτιλήνη 2008', Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)208-210.

15. «Κυριάκου Κ. Παπουλίδη, Το πολιτικό και θρησκευτικό κίνημα του Ιεροεθνισμού και οι πρωτοπόροι του. Σεραφείμ ο Μυτιληναίος (ci. 1667 - ci 1735), εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2008», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)210-213.

16. «Αρχιεπισκόπου Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιακώβου, Τα άπαντα επί πανανθρωπίνων δικαιωμάτων και εθνικών θεμάτων. Ανέκδοτη Αλληλογραφία Ιακώβου με τους Προέδρους των ΗΠΑ και Προέδρους και Πρωθυπουργούς της Ελλάδος. Συμβολή πρωτογενής στην εκκλησιαστική και πολιτική σκέψη και επικοινωνία, Επιμέλεια: Αθανάσιος Αν. Αγγελόπουλος, εκδ. Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού - University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2008», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)213-216.

17. «Δημητρίου Ν. Μόσχου, Συνοπτική Ιστορία της Χριστιανικής Εκκλησίας. Η πρώτη χιλιετία, τ. Α', εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2008», Επιστημονική Επετηρίς Ιεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ερεσού και Πλωμαρίου ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ, 3(2008)216-219.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ):

1. Η βιβλιοθήκη του Κ. Νικολόπουλου στην Ανδρίτσαινα, Η Καθημερινή, (2 Ιουνίου 1995).

2. Η λογοτεχνία της Θεσσαλονίκης, Η Καθημερινή, (11 Φεβρουαρίου 1997).

3. Το περιφρονημένο Βυζάντιο, Κυριακάτικη Αυγή, (23 Φεβρουαρίου 1997 και 23 Μαρτίου 1997).

4. Για τον Νίκο Καζαντζάκη, Η Καθημερινή, (27 Μαΐου 1997).

5. Τα χειρόγραφα του Αγίου Όρους, Η Καθημερινή, (12 Φεβρουαρίου 1998).

6. Επί σειρά ετών αρθρογραφώ και στον Τοπικό Ημερήσιο Τύπο της Μυτιλήνης (Αιολικά Νέα, Εμπρός, Δημοκράτης Μυτιλήνης, Νέα της Λέσβου).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ:

Τα ακαδημαϊκά έτη 1998 - 1999 δίδαξα το μάθημα της Θρησκευολογίας στη Σχολή Ξεναγών Μυτιλήνης.

Στα πλαίσια του Σεμιναρίου: Σχεδιασμός και οργάνωση υποδοχής και εξυπηρέτησης πελατών ταξιδιωτικών γραφείων, που υλοποιήθηκε από το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης, Τεχνική Εκπαιδευτική τον Αύγουστο του 1999 στο Πολύκεντρο Πλωμαρίου και στο ΚΕΚΑΝΑΛ Μυτιλήνης, δίδαξα για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με κύριο θέμα: «Ο θρησκευτικός τουρισμός στη Λέσβο».

Στα πλαίσια του Σεμιναρίου: Βυζαντινή Μουσική που υλοποιήθηκε από το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας κατά τους μήνες Μάιο – Αύγουστο 2000 στη Μυτιλήνη, δίδαξα τα εξής θεματικά πεδία: «Φιλολογικές πληροφορίες και μαρτυρίες για τη Βυζαντινή Μουσική», «Η μουσική των πρώτων χριστιανικών χρόνων», «Υμνογράφοι και Μελωδοί», «Συνθέτες και εποχές», «Συνθέσεις προ και μετά την άλωση της Πόλης», «Βυζαντινή Μουσική και Ιερές Ακολουθίες», «Νεότεροι δάσκαλοι και συνθέτες Βυζαντινής Μουσικής», «Μουσική το ένδυμα του λόγου».

Στα πλαίσια του Σεμιναρίου: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που υλοποιήθηκε από το ΕΡΓΟΝ κ.ε.κ., κατά τους μήνες Νοέμβριο 2000 – Μάρτιο 2001 στη Μυτιλήνη, δίδαξα τα εξής θεματικά πεδία: «Ο θρησκευτικός τουρισμός στο Βορειοανατολικό Αιγαίο», «Βιογραφικό σημείωμα – Συνέντευξη».

Από το 1988 μέχρι το 2005, ως Αναπληρωτής Καθηγητής δίδαξα σε Σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Λέσβου, το μάθημα των Θρησκευτικών και της Πληροφορικής.

Από το 2005 μέχρι το 2009, ως Μόνιμος Καθηγητής δίδαξα τα μαθήματα των Θρησκευτικών και της Ιστορίας στο Γυμνάσιο και το Γενικό Λύκειο Ιππείου.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2007 δίδαξα στο Τμήμα Εκκλησιαστικής και Πολιτιστικής Κατάρτισης του ΙΕΚ Μυτιλήνης το μάθημα: «Δομή και Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας».

Κατά τα διδακτικά έτη 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010 και 2010-2011, στα πλαίσια της Επιμόρφωσης Νεοδιόριστων Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Λέσβου, δίδαξα στο ΠΕΚ Μυτιλήνης Διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών στο Λύκειο με θέματα:

- Η επιστήμη της Θρησκευολογίας.
- Ισλάμ. Σουφισμός. Το μυστικιστικό ρεύμα στο Ισλάμ. Μια διδακτική πρόταση στο μάθημα των Θρησκευτικών στη Β΄ Λυκείου.
- Διδάσκοντας Θρησκευτικά με τις Δοκιμές του Γ. Σεφέρη και το Αγιορείτικο Ημερολόγιο του Άγγελου Σικελιανού.

Από το σχολικό έτος 2010 διδάσκω το μάθημα των Θρησκευτικών στο Πρότυπο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Μυτιλήνης του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013, στο πλαίσιο συνεργασίας του Προτύπου Πειραματικού Γενικού Λυκείου του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με το Μεταπτυχιακό Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, σε μεταπτυχιακούς σπουδαστές, σε συνεργασία με τον κ. Θ. Παραδέλλη, διδάσκοντα Καθηγητή στο παραπάνω τμήμα, έκαμα σεμιναριακά μαθήματα με τα

εξής θέματα:

- Θρησκειολογία.
- Θρησκεία και θρησκευτικό φαινόμενο.
- Ισλάμ.
- Θρησκεία και Μύθος.
- Ιστορία και Μύθος.
- Μυθολογικά Αρχέτυπα.
- Μαγεία και Σαμανισμός.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ:

Από τον Οκτώβριο ως το Δεκέμβριο του 1991, παρακολούθησα σεμινάριο στο ΕΛΚΕΠΑ Θεσσαλονίκης με θέμα: «Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού στην εκπαίδευση».

Από τον Σεπτέμβριο ως το Δεκέμβριο του 1993, συμμετείχα σε ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης που οργάνωσε η Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας Θράκης με θέμα: «Οργάνωση και διαχείριση αρχείων και βιβλιοθηκών».

Στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, από το Νοέμβριο ως το Δεκέμβριο του 1997, παρακολούθησα σεμιναριακά μαθήματα με θέμα: «Καταγραφή και ανάδειξη του υλικού πολιτισμού της λαϊκής τέχνης του Βορείου Αιγαίου».

Από το Φεβρουάριο ως το Μάιο του 1999, παρακολούθησα σεμινάριο του ΕΡΓΟΝ κ.ε.κ., με θέμα «Multimedia network».

Από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβριο του 1999, παρακολούθησα σεμινάριο του Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης Εταιρεία Έρευνας και Επικοινωνίας, με θέμα: «Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων».

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΙΣ:

ΘΕΜΑ: Παλαιοντολογικά ευρήματα. Μια ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική πρόταση.
ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, (20/01/1998).

ΦΟΡΕΑΣ: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου.

ΘΕΜΑ: Επιμορφωτικό Πρόγραμμα ΠΕ01 (Θεολόγων).

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (04/11/1998).

ΦΟΡΕΑΣ: ΠΕΚ Μυτιλήνης.

ΘΕΜΑ: 8^ο Πανελλήνιο Θεολογικό Συνέδριο.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Αθήνα, (3-5 Σεπτεμβρίου 1999).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων.

ΘΕΜΑ: Διάλογος για το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο προγραμμάτων Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Αθήνα, (06/04/2002).

ΦΟΡΕΑΣ: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΘΕΜΑ: Εφαρμογή της Πληροφορικής και των Νέων Τεχνολογιών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (14/12/2002).

ΦΟΡΕΑΣ: ΚΕ.ΠΛ.ΝΕΤ. Νομού Λέσβου.

ΘΕΜΑ: Διοικητικές, παιδαγωγικές, και επιστημονικές οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς, τους νέους και παλαιούς σχολικούς συμβούλους, διευθυντές και προϊσταμένους Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (2-4 Οκτωβρίου 2003).

ΦΟΡΕΑΣ: Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου.

ΘΕΜΑ: Εισαγωγική επιμόρφωση.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (26/11 – 18/12/2005)

ΦΟΡΕΑΣ: ΠΕΚ Μυτιλήνης.

ΘΕΜΑ: Ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και παρεμβατικά προγράμματα για την προώθηση και την ισότητα των δύο φύλων.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (Σχολικό Έτος 2005-2006).

ΦΟΡΕΑΣ: Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας.

ΘΕΜΑ: Θεολογική διαχείριση της τάξης.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: ΠΕΚ Μυτιλήνης, (01/04/2006).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων.

ΘΕΜΑ: Παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των Θεολόγων Καθηγητών.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: ΠΕΚ Μυτιλήνης, (10/10/2006).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων.

ΘΕΜΑ: Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Δ.Ε.Π.Σ., τα Α.Π.Σ., και το νέο διδακτικό υλικό του Γυμνασίου.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: ΠΕΚ Μυτιλήνης, (21/06/2006).

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΘΕΜΑ: Εκπαιδευτικές και θεολογικές αναζητήσεις.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (10/11/2007).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων.

ΘΕΜΑ: Διαχείριση κρίσεων κατά την εφηβική ηλικία.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (06/02/2008).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΘΕΜΑ: Ηλεκτρονική διαχείριση βιβλιοθηκών. Το πρόγραμμα ΑΒΕΚΤ για στελέχη δημόσιας Διοίκησης.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (02/06 – 06/06/2008)

ΦΟΡΕΑΣ: Π.Ι.Ν.Ε.Π. Βορείου Αιγαίου.

ΘΕΜΑ: Υλοποίηση επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στις μαθησιακές δυσκολίες.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (Μάρτιος - Ιούνιος 2008).

ΦΟΡΕΑΣ: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

ΘΕΜΑ: Προσφυγικό Δίκαιο και νομική προστασία των προσφύγων στην Ελλάδα.

ΤΟΠΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μυτιλήνη, (16/17 Νοεμβρίου 2012).

ΦΟΡΕΑΣ: Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ:

Αγγλικά και Ιταλικά.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ:

Άριστη γνώση λειτουργικών συστημάτων Microsoft Windows και MacOS.